

Blues de Timișoara

este - așa cum precizează subtitlul - o **autobiografie**, cea a lui **Kamo**, alias Béla Kamocsa. E povestită cu ajutorul lui Tinu Pârvulescu (coautor în realitate al cărții) într-un stil cuceritor, lipsit de emfază, care aduce cu el un aer de binefăcătoare normalitate și cuprinde o istorie trăită a orașului nostru între anii `50 - `80 și după 1989, până în pragul dispariției premature a muzicianului, acum un an.

E o istorie când vesel încrezătoare, când trist amară, care coincide cu povestirea unei vieți, cu un roman de formare și cu istoria unei cariere muzicale de excepție. Protagonistul ei principal, Béla Kamocsa e un nume ce sună pentru timișoreni cel puțin cunoscut, dacă nu celebru, precum e pentru iubitorii de jazz și pentru cei care știu câte ceva despre începuturile Festivalului de jazz de la Gârâna, pentru admiratorii mai vechi ai *Phoenix*-ului și cunoscătorii mișcării muzicale *underground* din anii `70 din Timișoara și din țară.

Biografiile noastre se țin la același război cu timpurile pe care le trăim și privirea lui Kamo asupra lor e de o uimitoare precizie a diagnosticului, fie că surprinde detalii, fie că povestește aventuri memorabile, ale sale și ale prietenilor săi, colegi de formație (o participare la Festivalul de Jazz de la Sibiu sau la Costinești, concertele de la terasa Flora sau de la Conti), fie că descrie cu patos zilele incredibile ale participării în stradă la manifestațiile din 1989 la Timișoara, trăind acele momente în cheia sublimului (*Erau momente intense, care mi-au dat mai mare satisfacție decât toate succesele mele pe scenă. E ceva să fii martorul prăbușirii unui sistem*), fie că emite opinii generalizatoare asupra sistemului politic de dinainte și de după 1989.

Mai ales aceste opinii îl arată combinând simțul critic și reflexiv, cu ironia bine reținută, cu un umor ce introduce distanță și punere în perspectivă a lucrurilor, dar lasă loc și unui registru sentimental, bine acordat la ansamblu. Se amuză cu alte cuvinte cu gravitate, amuzamentul fiind de un haz enorm, într-un capitol cum e cel despre **Nunți și banchete**, încheiat cu o savuroasă descriere a unui « dans al popoarelor » din care nu lipsea desigur, la final, « Perinița » (*o excelentă piesă de banchet, pentru că era simplă, excita publicul și ținea și câte o jumătate de oră, timp în care se pupau fiecare cu fiecare, șefii cu sublaternii, proiectarea cu producția, piloșii cu persecutații, secretara cu soția și toată lumea cu secretarul de partid*). Atunci când e cazul se entuziasmează, își evocă mama cu o tandrețe simplă, la fel cum prietenii muzicieni, beneficiază de memorabile portrete (Moni Bordeianu, Liviu Butoi, Pupa Hromadka, Paul Weiner, Johnny Bota, Toni Kühn și mulți alții, care compun această gală cu prieteni), creionate cu abilitatea de a reține ce e specific fiecăruia.

Tonul devine amar și încordat uneori (mai ales când evocă obstacolele, cenzurile, reavoința, prostia, limitarea funcționarilor comuniști sau a securiștilor cinici, care profită de sistem pentru a-l face, mai dur și absurd), mai rar e aspru, tăios, atunci când observă dezamăgit, ce avea să devină după 20 de ani de libertate lumea românească, ani de care îl legau - împreună cu noi, de altfel - atâtea speranțe.

Spune lucrurile răspicat și exact, fără menajamente : *adevăratul rău social comis de regimul Ceaușescu este faptul că a produs generații de indivizi așa – zis isteți, înzestrați cu acel dar civic de a face distincție între crezul lor moral și comportamentul lor public. Ironia e că posesorii acestei șmecherii cred că, prin dubla lor personalitate, au păcălit regimul (cum de altfel mai cred că îl păcălesc și azi). În fapt, sistemul este cel care i-a păcălit pe ei. Partidul n-are nevoie de marxiști fanatici, de oameni care să moară pentru ideile stângii revoluționare, ci de exact acești indivizi frânți la mijloc, acești isteți iluzorii, programați la compromis și, mai ales, la raționalizarea lui.*

Vorbește fără orgolii despre dobândirea dificilă a notorietății și atât de adânc adevărat despre boală și moarte (*În fiecare zi e mai aproape și învăț ceva nou de la ea. Învăț să-mi înving frica, să-mi înțeleg limitarea și neputința de mă sustrage ei. Păcat că apropierea ei e atât de dureroasă. Durerea nu te învață nimic.*)

O poveste de viață e întodeauna și un autoportret, unul în mișcare neîndoielnic, având în fundal epoca traversată. Cei mai mulți vor citi această carte ca o istorie a muzicii timișorene, de la Phoenix la Bega Blues Band, pusă pe a schimba lumea și dornică să «se occidentalizeze», pentru că, în condițiile transformării Occidentului în fruct oprit, acest lucru era aproape o formă de nonconformism și chiar de disidență. Lupta cu cenzura în diversele ei forme și grade de absurd (nu am știut de pildă că, până și soliștii sau grupurile care cântau în restaurante, erau obligate să depună la Comitetele de cultură liste cu ceea ce cântă și că, abaterea de la repertoriul aprobat putea fi pedepsită de inspectorii mai zeloși), micile compromisuri necesare, zbaterea între nevoia de a avea un mijloc de subzistență și a-ți respecta totuși demnitatea de artist neaservit puterii, confruntările cu suspiciunile controlorilor ideologici, uneori ridicole, cu concurența neloială a celor ținuți în brațe de putere, interdicțiile (aceea de cânta în străinătate), obstrucționările accesului la TV sau la recunoașteri la nivel național, toate acestea sunt implicate direct în evoluția artistului sau a formațiilor care se fac sau desfac, după ritmul emigrărilor și exilărilor. Kamo pare a crede, mai mult sau mai puțin în glumă, din moment ce cartea a fost scrisă în cele din urmă (chiar dacă a apărut postum), că a fost predestinat să rămână aici pentru a povesti toate acestea, cronicar al muzicii alternative din România comunistă, al revoluției din stradă de la Timișoara din 89, al reînvierii jazzului după 1989, dar și al vieții noastre, al celor care fiind din aceeași generație cu el sau din cele foarte apropiate putem depune mărturie despre cele relatate de el despre noi și despre cum, mai mult sau mai puțin silit sau voit, am trăit cu toții.

O mare parte din întâmplările sau reacțiile, atitudinile și sentimentele evocate în această carte sunt pentru mine parte a unei/ unor istorii de care îmi amintesc din experiență, de la atmosfera multiculturală a Elisabetinului, trăită ca lucrul cel mai firesc cu putință, la strigătele sifonarului pe stradă, de la cântarea *Internaționalei* în prima oră la școală, luna (înlocuită în timp de *Te slăvim Românie pământ părintesc*), la primele televizoare cu imagini cu purici și muzică italiană, de la amestecul de *steif* burghez cu lumea în curs de stalinizare de pe Corso, la blugii și mini-ul din anii liberalizării provizorii a regimului, brusc retezate de « revoluția culturală » de după tezele din iulie 71 ale lui Ceaușescu.

Am petrecut anii 69 – 78 la București și despre ce se petrecea la Timișoara atunci, pot afla mai ales din această carte, comparând cozile din Timișoara cu cozile din București, scosul pe stradă cu toptanul pentru a-l întâmpina pe Tovarășul, frigul din apartamente și întreruperile de curent, dese reconstructuri de insituții, prilej de epurări ideologice. Aveau să mi se pară cu toate mai dure în anii 80 la Timișoara, anii triști despre care Kamo scrie memorabil. Presiunea am simțit-o cu mult mai mare,

inclusiv din partea șefilor mai mari sau mai mici care aveau mania de a copia întocmai apucăturile Dictatorului, multiplicând imaginea ceaușescului pe toată scara puterii, manipulând citate, discursuri și mai ales frica, ajutați de armata de securiști vizibili și invizibili.

Poate că ăsta și este rostul unei cărți de acest tip : să ne împrăpăteze memoria.

Kamo ne oferă pentru aceasta puncte de sprijin, ne asistă, ne povestește și încearcă să ne vindece de propriile noastre uitări, abdicări, iluzii, justificări, de prea marea noastră grabă de a ne descotorosi de trecut.

Melodiile simple cu versuri propagandistice, elogiind națiunea sau pe Ceaușescu, păreau, la numai jumătate de an de la Revoluție, că provin dintr-o lume îndepărtată - spune el -. Era ea însă chiar atât de îndepărtată ? Sau încercam noi să ne-o imaginăm astfel, ca să putem uita cât mai repede nu numai frustrarea de a fi făcut parte din ea, dar și complicitatea noastră cu această lume ?

Întrebarea aceasta ca oricare alta privind responsabilitățile individuale face parte dintre întrebările cel mai adesea tăcute, atunci când se discută despre memoria deceniilor comuniste. Fără a fi nici pe departe o carte acuzatoare, *Blues de Timișoara* e o mărturie despre cum funcționa statul comunist, despre relația acestuia cu cetățenii lui, cel mai adesea tratați cu dispreț și o lipsă de respect interiorizate treptat și devenite forme de autopercepție și surse de comportament autodistructiv.

Dincolo de această parte întunecată a lucrurilor, cartea lui Béla Kamocsa e o carte despre muzica devenită o formă de a trăi libertatea, despre bucuria de a crea și de a reuși să te războiești prin muzică, cu tot ceea ce regimul voia să impună sau să distrugă. Probabil că tinerii de azi pot percepe mai greu de ce a purta blugi, plete sau barbă (o pagină antologică e cea despre cum s-a sustras Kamo ridicării de către milițieni, din această pricină, de pe stradă, în anii 70), a cânta și a asculta *rock* sau *blues* sau *jazz*, putea fi interzis sau putea deveni în astfel de împrejurări o formă de protest și de eliberare. Au înțeles-o tinerii care erau fani în schimb și care îi însoțeau pretutindeni, pe Kamo și pe colegii lui de formație, asigurându-le o publicitate imposibilă altfel. A înțeles-o Cornel Chiriac printre puținii care, apreciindu-le talentul a încercat să-i promoveze cât a fost în țară, plătind acest gen de susțineri cu pierderea rolului de decizie, apoi cu slujba și în cele din urmă cu exilul forțat. Am avut ocazia să văd, citind un manual al CNSAS despre metodele de supraveghere de către securitate, la ce se expuneau tinerii care mai târziu îi trimiteau scrisori la Europa Liberă, la celebra pe atunci emisune *Metronom*, cerând piese muzicale care în țară nu puteau fi ascultate (autorul cărții nu pare a ști nimic despre uciderea prezumtivă a lui Cornel Chiriac, pentru că deranja regimul, chiar și de departe, prin popularitatea emisiunii sale)

Béla Kamocs explică atent și convingător, de ce prin muzica pe care el și prietenii lui au cultivat-o, Timișoara a savurat ceva mai devreme « porția de libertate » pe care avea să o plătească atât de scump la Revoluție. ***Blues de Timișoara*** e un remember și pentru cei care au murit atunci și peste care acest decembrie cerne nu doar zăpadă, ci și ceva mai multă uitare.

Smaranda Vultur

Béla Kamocsa, ***Blues de Timișoara. O autobiografie***, volum îngrijit de Tinu Pârvulescu, Timișoara, Brumar 2010.